

ประเด็นภารกิจการอุดมศึกษา: ความเป็นมาจากอดีต ปัจจุบันและอนาคต หรือ
เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงอดีตกับปัจจุบัน หรือแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในประเด็นใด ๆ

วิยะดา วรณพันธ์
คณะศึกษาศาสตร์
สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอุตรธานี

ต้องยอมรับว่าแม้จะผ่านมานับหลายศตวรรษที่สังคมมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ สร้าง
ขึ้นมาเรื่อย ๆ แต่ระบบโครงสร้างของการอุดมศึกษายังคงเดิมไม่ค่อยเปลี่ยนไปมากนัก ซึ่งนี้ย่อมไม่
สัมพันธ์สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและการนำเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด แน่แน่นอน
ว่าการอุดมศึกษามีภารกิจสำคัญในสังคม ทั้งการวิจัย การสอน การบริการวิชาการและพัฒนาให้เกิด
การปรับเปลี่ยนสังคม ซึ่งนับแต่มีมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นมา ก็ได้ส่งอิทธิพลกระทบต่อสังคมและรับอิทธิพล
จากสังคมนั้น

อย่างไรก็ดี ทุกวันนี้มหาวิทยาลัยทุกแห่งต่างต้องเผชิญความท้าทายหลัก ๆ ทั้งโลกาภิวัตน์ การ
ขยายตัวในหลายรูปแบบ เศรษฐกิจที่ไม่เสถียร เทคโนโลยีที่ทำให้รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา
เปลี่ยนไป ทั้งหมดที่ยกมาต้องการการคิดทบทวนและปรับโครงสร้างใหม่เพื่อรู้ว่าจะสอน จะวิจัยอะไร
อย่างไรและจะตั้งรับกับสังคมได้

หากมองย้อนอดีตเราทราบดีว่า มหาวิทยาลัยนั้นเกิดขึ้นมานานในยุโรปตะวันตก ช่วง
คริสต์ศตวรรษที่ 12 เพราะผลกระทบการทำสงครามครูเสดครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1096-1098) ได้เป็นจุดเปลี่ยน
ให้ยุโรปพัฒนาทุกด้านรวมทั้งการศึกษา บรรดาโรงเรียนวัด (Monastery School) โรงเรียนมหาวิหาร
(Cathedral School) จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสสังคม มีการดัดแปลงหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัย
สามารถดึงดูดจำนวนนักศึกษาและคณาจารย์จากทุกมุมทั่วยุโรปเข้ามาสู่สถานที่ดังกล่าว และอาจกล่าว
ได้ว่า โรงเรียนมหาวิหาร จำนวนมากในอดีตนั้น ได้กลายมาเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือ
มหาวิทยาลัยในเวลาต่อมานั่นเอง ส่วนในประเทศไทยนั้นมหาวิทยาลัยกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการใน
สมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นผลจากการเสด็จประพาสต่างประเทศและต้องการปรับปรุงการศึกษาชาติ แม้ ว่า
การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในอดีตจะยังไม่เป็นระเบียบแบบแผนมากนัก แต่ในรัชสมัยของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น นับได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการริเริ่มให้มีการจัดระบบ
การศึกษาอย่างเป็นทางการ โดยในขณะนั้นได้มีการจัดสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะของพระขึ้นเพื่อเป็น
แบบแผน และต้นแบบสำหรับการจัดรูปแบบมหาวิทยาลัยในประเทศไทยในเวลาต่อมา ทั้งนี้ เนื่องจาก
พระองค์ได้ทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาระดับ มหาวิทยาลัยในยุโรปเป็น
อย่างดีว่าเกิดจากการศึกษาของพระในคริสต์ศาสนามาก่อน จึงได้นำรูปแบบและวิธีการดังกล่าวมาปรับ
ใช้กับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยโดยนำพระในพุทธศาสนามาเป็นแกนกลาง

ภาพจากอดีตเล่าเรื่องราวมหาวิทยาลัยเริ่มต้นที่โบสถ์แล้วมาเป็นสถาบัน มีการจ่ายเงินอุดหนุน
โดยรัฐแต่ก็มีความเป็นอิสระทางวิชาการ ในส่วนของการกำเนิดนั้นมีสองแบบคือการริเริ่มพัฒนาขึ้นเอง
และการได้รับอิทธิพลมาจากยุโรป เช่นในประเทศไทยของเรา และจากอดีตการอุดมศึกษาเน้นการ

สอนเป็นเรื่องใหญ่ ในยุคหลัง ๆ ช่วงศตวรรษที่ 20 มหาวิทยาลัยต่างมีจุดเน้นการสอน การวิจัย และการบริการสังคม ซึ่งนี่ถือว่าเป็นช่วงของการปฏิรูปการอุดมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยปรากฏชัดเจนในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 มีการสนับสนุนเงินแก่การศึกษาทั้งโดยตรงคือ มอบให้มหาวิทยาลัยและยังมีการสนับสนุนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา มีการเปิดมหาวิทยาลัยเปิด มีการขยายสาขาวิชาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นศตวรรษที่ 21 ณ ปัจจุบันที่การอุดมศึกษาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้น การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการยังไม่พอจึงต้องมีอย่าง ภารกิจอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง (แจกเช่นอดีตที่มีเพียงภารกิจเพียงการสอน) เช่น การประเมินและการ รับรองคุณภาพ ซึ่งเป็นการนำตัวสถาบันเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เห็นภารกิจในภาพรวมทั้งระบบด้วย (McFadden Allen, 2007) เนื่องจากมหาวิทยาลัยสมัยใหม่จะเป็นทั้งระบบเปิด ระบบทางไกล และมี ระบบเก่า นักศึกษาที่เรียนจะต้องเผชิญความแตกต่างเหล่านี้ทั้งสถาบันที่ตนเองเรียน กับที่อื่น ซึ่งย่อม สัมผัสได้ถึงความแตกต่าง การแข่งขัน และคุณภาพ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าอนาคต การรับรองคุณภาพ (accreditation) ย่อมเป็นหนึ่งในภารกิจของมหาวิทยาลัย

การรับรองคุณภาพ (accreditation) สำหรับในประเทศไทยไม่ได้เป็นเรื่องใหม่แต่อย่างใด ตั้งแต่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 กำหนดให้ สถาบันการศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายใน และให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.) ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกโดยประเมินผลการจัดการศึกษาของ สถาบัน การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องได้รับการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่ดูแล กำกับมาตรฐานการอุดมศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสถาบันอุดมศึกษาเหล่านั้น สามารถพัฒนาองค์ความรู้และผลิตบัณฑิตที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล ตอบสนองต่อ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้ ในระดับกระทรวง ได้กำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็น กลไกในการกำกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถาบัน และในปี พ.ศ.2552 กระทรวงศึกษาธิการมี ประกาศเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและประกาศแนวทางปฏิบัติตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และเพื่อประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา ซึ่งมีผลให้สถาบันอุดมศึกษาทุก แห่งต้องปรับหลักสูตรเพื่อให้บัณฑิตเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ขึ้นต่ำตามกรอบมาตรฐานที่กำหนดไว้

การอุดมศึกษาของหลายประเทศจำเป็นต้องใช้การประเมินและการรับรองคุณภาพการศึกษา เพื่อประกันว่าประชาชนทุกคน ตั้งแต่ นักเรียน นิสิตนักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหน่วยงานของรัฐ และเอกชน จะได้รับผลประโยชน์จากการจัด การศึกษาที่มีคุณภาพ มีกระบวนการที่จะรักษาคุณภาพไว้ และปรับปรุงให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้นอยู่ ตลอดเวลา ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้าง "คน" ที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศชาติ

แน่นอนว่าภารกิจหลักของการอุดมศึกษาจำเป็นต้องแสวงหาดุลยภาพที่เหมาะสมของการ พัฒนาระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับความเจริญงอกงามทางสังคมภายใต้ภาวะอื่น ๆ ตลอดจนในสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของสถาบัน ภารกิจจึงย่อมต้องเปลี่ยนแปลงและให้ทันการณ์

แม้ว่าการศึกษาในโลกที่เจริญแล้วมีการขับเคลื่อนไปในทิศทางใหม่ไปแล้ว เราก็ต้องตระหนักว่าทิศทางที่ไปนั้นได้มีผลกระทบต่อผู้เรียนอย่างไร ผู้เรียนได้เข้าถึง ได้ค้นพบ และสร้างความรู้ด้วยวิธีใด เทคโนโลยีเครือข่ายและอื่นๆ ที่ล้ำสมัยจะต้องนำเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้เรียนหรือไม่ หากจะนำเข้ามาเกี่ยวข้องจะออกแบบอย่างไรให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในสังคมในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ การกิจด้านการวิจัย การสอน การเรียนรู้จะมาสัมพันธ์กันด้วยวิธีการใด

คำตอบของคำถามข้างต้นต้องการเวลาในการศึกษาค้นหา วิจัยและรวบรวม ซึ่งต้องการสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วม ห้องสมุด วัด มหาวิทยาลัย และการวิจัยต้องพัฒนาในทิศทางร่วมกันได้ สังคมในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการเรียนรู้คู่เทคโนโลยี การตระหนักที่แตกต่างจากนี้ย่อมทำให้มหาวิทยาลัยถูกแยกออกไปจากโลกที่เป็นอยู่แน่นอน

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2553**. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก วันที่ 2 เมษายน 2553. หน้า 22-35
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552**.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2549**.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2551**.
- ก่อเกิดมหาวิทยาลัยตะวันตก. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2554, จาก <http://www.oknation.net/blog/suree/2010/02/07/entry-1>
- ประวัติการจัดตั้งมหาวิทยาลัยของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2554, จาก http://www.kaiwaisai.com/main.php?url=news_view&id=872&cat=B
- สิทธิชัย ธาดานิติ. (2524). **การศึกษากับสังคม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- McFadden Allen, B. M., (2007). Global collaboration: Benefits and challenges in developing partnerships. In B. M. McFadden Allen, A. Welch, & Z. Zhen (Eds.), *Realizing the global university: Part five* (pp. 3–5). Retrieved February 20, 2009 from http://wiche.edu/attachment_library/Global%20University%20pdfs/Global%20University_Part_5.pdf
- Willis, R., & Brubacher, J. S. (1997). **Higher education in transition: A history of American colleges and universities** (4th ed.). Levittown, NY: Transaction Publishers.